

Warszawa, dnia 21 października 2013 r.

RPO-746994-VII-720.8.4/13/MKu

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego
w Polanowie
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie Artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 22-23 sierpnia 2013 r., do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Polanowie (zwanego dalej: Ośrodkiem, placówką lub MOW), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP): Wojciech Sadownik oraz Marcin Kusy (prawnicy). W wizytacji wziął udział Bogumił Furche (prawnik) – pracownik Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania przebywających w nim wychowanków, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu Ośrodka oraz jego podstawowych problemach, przedstawionych przez Andrzeja Walesiaka – dyrektora MOW,
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Ośrodka, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla wychowanków,

- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z losowo wybranymi wychowankami Ośrodka,

- analizie m. in. akt osobowych wychowanków, Indywidualnych Programów Resocjalizacyjno - Edukacyjno - Terapeutycznych, rejestru skarg i wniosków, zeszytów łącznikowych wychowawców, dzienników zajęć wychowawczych oraz protokołów rady pedagogicznej.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji analizie poddano m.in.: Statut Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Polanowie, Regulamin wychowanków, Regulamin funkcjonowania grupy adaptacyjnej, dzienniki wychowawcze, plany pracy grup wychowawczych, protokół kontroli doraźnej przeprowadzonej w dniu 29 czerwca 2012 r. przez wizytatora Delegatury Kuratorium Oświaty w Koszalinie, sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej w dniu 29 listopada 2012 r. przez sędziego rodzinnego, protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 9 maja 2012 r., obowiązujące w Ośrodku procedury, jadłospis.

2. Informacje ogólne

Wizytowany przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Ośrodek jest funkcjonującą całodobowo placówką resocjalizacyjną o charakterze otwartym, przeznaczoną dla chłopców niedostosowanych społecznie. Organem prowadzącym MOW jest powiat koszaliński, nadzór pedagogiczny nad jego działalnością sprawuje Kuratorium Oświaty w Szczecinie – Delegatura Koszalin.

Pojemność Ośrodka wynosi 60 miejsc. Z powodu okresu wakacyjnego, w dniu wizytacji w placówce obecnych było 6 wychowanków, tworzących jedną grupę wychowawczą. Podczas roku szkolnego w MOW funkcjonuje 5 grup wychowawczych.

W skład Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego wchodzi: Szkoła Podstawowa Specjalna, Gimnazjum Specjalne z klasami przysposabiającymi do zawodu oraz internat.

3. Personel

W Ośrodku zatrudnionych jest 22 wychowawców, psycholog oraz pedagog. Wszyscy pracownicy MOW posiadają przygotowanie pedagogiczne lub resocjalizacyjne.

Z informacji udzielonych przez dyrektora wynika, iż latach 2011 - 2013 wychowawcom zorganizowano szkolenie z m.in. zakresu pierwszej pomocy na podstawie wytycznych European Resuscitation Council 2010, roli nauczyciela – wychowawcy w pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zagrożenia dzieci i młodzieży w Internecie. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji pracownikom Ośrodka warto zapewnić szkolenia z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, na co wskazuje pkt 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) (dalej: Reguły ONZ) stanowiący, iż *Personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.* Ponadto warto byłoby objąć wychowawców placówki szkoleniem z radzenia sobie ze stresem, agresją, jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy.

W godzinach nocnych w każdym budynku dyżur pełni wychowawca oraz pracownik niepedagogiczny.

4. Warunki bytowe

Pomieszczenia sypialne wychowanków mieszczą się w trzech wolnostojących budynkach. W dniu wizytacji, w związku z okresem wakacyjnym, chłopcy

zamieszkiwali jeden budynek. Drugi budynek wynajęty został komercyjnie (obóz sportowy), zaś w trzecim trwały bieżące prace remontowe.

Wychowankowie każdej grupy mają do dyspozycji świetlicę, tzw. kuchenkę oraz sypialnie (2-4 osobowe) wyposażone w sposób umożliwiający odpoczynek, naukę i przechowywanie osobistych rzeczy. Pokoje, z których korzystają nieletni, mają odpowiednie oświetlenie, temperaturę oraz wentylację. W ocenie wizytujących pomieszczenia te są na tyle przestronne, aby podopieczni mieli wystarczająco dużo przestrzeni do wykonywania codziennych czynności. Jednakże wymiany bądź naprawy wymagają tapczany w sypialniach, ze względu na ich wyeksploatowanie.

W każdym budynku toalety wyposażone są w kabiny w-c oraz umywalki, zaś umywalnie w prysznice. Te ostatnie przedzielone są ściankami oraz zamontowane są w nich zasłony, umożliwiające kąpiel w warunkach zapewniających intymność. W dniu wizytacji część kabin prysznicowych była wyłączona z użytku ze względu na potrzebę napraw. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od dyrektora placówki, potwierdzonymi podczas rozmów z wychowankami, nieletni mogą korzystać codziennie z prysznica.

W placówce wyodrębniona została grupa adaptacyjna (grupa V). Warunki bytowe zapewnione chłopcom w niej przebywających nie różnią się od pozostałych grup wychowawczych¹. Zastrzeżenia przedstawicieli Mechanizmu wzbudziło natomiast pomieszczenie, które zamiast drzwi posiadało kratę. Z wyjaśnień dyrektora wynika, że jest to dawna izba izolacyjna, która z dniem 1 stycznia 2012 r. została przekształcona w izbę chorych. Przedstawiciele Mechanizmu, przypominając o zakazie stosowania izolacji wychowanka jako środka przymusu bezpośredniego w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, są zdania, że niemożliwe jest skuteczna ochrona wychowanków MOW przed chorobami zakaźnymi w sytuacji umieszczenia chorego w pomieszczeniu pozbawionym drzwi. Brak drzwi może również negatywnie wpływać na proces rekonwalescencji chorego. W związku z powyższym wizytujący zalecają wymontowanie kraty wejściowej do pokoju i założenie drzwi.

---

¹ O grupie adaptacyjnej w pkt. Traktowanie.

W placówce znajduje się kuchnia i stołówka. W pomieszczeniach tych zachowana jest czystość i przestrzegane są zasady higieny.

Do domu przylega duży, ogrodzony teren, na którym znajduje się boisko, kort tenisowy, miejsce do prowadzenia tzw. „zielonej szkoły”.

Mimo dobrych warunków, w jakich przebywają nieletni, należy podkreślić, iż placówka nie jest przystosowana do potrzeb osoby niepełnosprawnej. Specyfika Ośrodka daje podstawy do uznania, że do grona wychowanków dołączyć może osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim. W aktualnym stanie nie będzie ona mogła korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki. W związku z tym Mechanizm zaleca dostosowanie placówki do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się. Mechanizm zaznacza, że pewne modernizacje pozwalające na samodzielność osób z niepełnosprawnością (np. uchwyty ułatwiające korzystanie z WC i prysznic) nie wymagają szczególnych nakładów finansowych czy ingerencji w architekturę budynku. Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r. Nr 75, poz. 690 ze zm.), zwanego dalej: rozporządzeniem, młodzieżowe ośrodki wychowawcze należy traktować jako budynki zamieszkania zbiorowego. W związku z tym, obowiązuje wobec nich § 2 ust. 2 rozporządzenia. Nadto podkreślić należy, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475), osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Dodatkowo Polska w dniu 6 września 2012 r. ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach. Zarówno wymieniona Karta, jak i Konwencja dotyczą również osób pozbawionych wolności oraz środowiska stworzonego w miejscu ich przebywania. W związku z powyższym, przy rozbudowie

lub przebudowie, należy więc uwzględnić m.in. kwestię dostosowania placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wychowankowie, z którymi przeprowadzano rozmowy indywidualne, bardzo dobrze ocenili warunki bytowe.

5. Traktowanie

Jak wspomniano w powyższym punkcie, w MOW zorganizowana została grupa adaptacyjna. Jak wynika z wyjaśnień dyrektora, rozmów indywidualnych z wychowankami oraz analizy prowadzonej dokumentacji, w jej skład wchodzi osoby nowoprzybyłe oraz powracające z ucieczek i samowolnego oddalenia się. Czas pobytu wychowanka w grupie wynosi do 30 dni. Wątpliwości Mechanizmu wzbudza zapis Regulaminu funkcjonowania V grupy przewidujący możliwość mieszanego składu grupy (chłopcy nowoprzybyli i uznani za trudnych – patrz pkt 2 i 4 Regulaminu). Jedynym uzasadnieniem mieszania składu tego typu grupy może być uzasadnienie pedagogiczne (np. rodzeństwo, czy próba wytworzenia sytuacji wpływu osobistego). W zastępie przez wizytujących sytuacji „grupy adaptacyjnej”, jej mieszany skład grupy nie ma uzasadnienia wychowawczego.

Z rozmów z chłopcami oraz dyrektorem Ośrodka wynika, że podczas pobytu w omawianej grupie, nieletni izolowani są od wychowanków pozostałych grup a zajęcia szkolne odbywają się w świetlicy grupowej. Zapewniony jednak mają codzienne zajęcia na świeżym powietrzu. Zdaniem wizytujących, popartym opinią profesora Marka Konopczyńskiego, *grupa adaptacyjna ze swojego założenia powinna mieć charakter otwarty i umożliwiać wychowankom jak najczęstsze kontakty interpersonalne z osobami dorosłymi i młodzieżą „pozytywną”, w celu uruchomienia mechanizmów uczenia się zachowań społecznych, oraz dostarczenia wzorców aksjologiczno – kulturowych. Ponadto nieodzownym atrybutem procesu adaptacji powinny być szeroko zakrojone zajęcia kulturalne, artystyczne i sportowe mające na celu pogłębienie procesu pozytywnej socjalizacji i akulturacji.*

Wątpliwości wizytujących wzbudza również zapis pkt 7 Regulaminu funkcjonowania grupy adaptacyjnej, stwierdzający, że umieszczenie w przedmiotowej

grupie zawieszona stosowanie niektórych procedur i punktów regulaminu wychowanków. Zdaniem pracowników KMP sformułowanie to jest zbyt ogólne i wymaga uszczegółowienia o wskazanie zawieszonych punktów.

Analiza dokumentacji wykazała przypadek nałożenia na wychowanka (dane usunięto) obowiązku chodzenia w górze od piżam i bokserkach. Jak wynika z wyjaśnień dyrektora, nieletni ten sprawiał trudności wychowawcze zaś odzież ta miała powstrzymać go od dokonania ucieczki. Wskazać w tym miejscu należy, że wychowanek uciekł z Ośrodka dwa dni po zobowiązaniu go do noszenia wymienionego stroju. Wizytujący w obowiązku noszenia góry od piżam i bokserkach nie znajdują uzasadnienia merytorycznego. Obowiązek ten jest czynnikiem stygmatyzującym, a tym samym antyresocjalizacyjnym, zaś proces readaptacyjny, zgodnie z opinią profesora Konopczyńskiego, ma za zadanie uruchomienie mechanizmów destygmatyzacji indywidualnej i społecznej wychowanków.

MOW posiada procedury określające zasady postępowania pracowników Ośrodka w sytuacjach kryzysowych m.in. takich jak: spożywanie alkoholu lub innych środków odurzających przez wychowanków, występowanie zachowań agresywnych, ucieczki, prób samobójczych, które opracowane są w sposób czytelny i prawidłowy. Ośrodek nie ma jednakże opracowanych procedur w przypadku konieczności zastosowania przymusu bezpośredniego (procedura nr 9 została z dniem 1.09.2012 zawieszona do odwołania). W opinii Krajowego Mechanizmu Prewencji istnienie przejrzystych zasad stosowania wobec wychowanków środków przymusu bezpośredniego jest jedną z gwarancji ochrony przed złym traktowaniem nieletnich.

Jak wynika z informacji udzielonych przez dyrektora oraz nieletnich, nowoprzybyli chłopcy poddawani są kontroli osobistej w pomieszczeniu oddzielnym od świetlicy grupy V szybą. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji nie znajdują podstaw prawnych do dokonywania kontroli osobistej przez pracowników MOW. Kontrola osobista stanowi w najpoważniejszą ingerencję w prawo do prywatności i intymności osoby poddanej kontroli, a zatem wymaga upoważnienia ustawowego do jej dokonywania, którego ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich aktualnie nie przewiduje. Podobna sytuacja dotyczy istniejącej w

wizytowanym Ośrodku praktyki poddawania nieletnich testom na narkotyki i badaniu na zawartość alkoholu we krwi (procedura nr 12 i 13). Obowiązujące obecnie przepisy prawne nie uprawniają pracowników do przeprowadzania tego typu badań. W przypadku konieczności przeprowadzenia kontroli osobistej oraz testów na obecność narkotyków i alkoholu w organizmie, każdorazowo, zdaniem przedstawicieli KMP, winna być wyzywana Policja.

W dniu 30 kwietnia 2013 r. w MOW miało miejsce pobicie wychowanka (dane usunięto) przez wychowawcę grupy adaptacyjnej(dane usunięto), co wykryte zostało przez wicedyrektora Ośrodka w wyniku analizy monitoringu. W stosunku do wychowawcy wyciągnięte zostały konsekwencje prawne w postaci wypowiedzenia stosunku pracy, powiadomiono rodziców chłopca o zaistniałej sytuacji oraz zawiadomiono Prokuraturę Rejonową w Koszalinie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Wychowanka zaś objęto wzmożoną opieką specjalistyczną. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji pozytywnie oceniają podjęte po zdarzeniu przez dyrektora czynności oraz sam fakt analizowania nagrań monitoringu wizyjnego, co jak pokazuje zaistniała sytuacja, skutkuje ochroną przed niedozwolonym zachowaniem.

Zgodnie z wyjaśnieniami dyrektora, w stosunku do nieletnich w analizowanym okresie nie stosowano środków przymusu bezpośredniego.

6. Dyscyplinowanie

Katalog kar i nagród obowiązujących w Ośrodku zawarty został w Statucie oraz Regulaminie wychowanków. Katalogi kar różnią się między sobą, w związku z czym wymagają ujednoczenia. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że katalog kar ujęty w Regulaminie przewiduje karę w postaci pracy porządkowej (pkt. 1 Kar) oraz przeniesienie do innego Ośrodka (pkt. 6). Wymierzanie kary w postaci pracy znalazło również potwierdzenie w analizowanej dokumentacji (dane usunięto). Wykazała ona również stosowanie nieregulaminowej kary w postaci ćwiczeń fizycznych (dane usunięto – „za karę wykonywał ćwiczenia gimnastyczne”). Tymczasem, zgodnie z 67

Regułą Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) (dalej: Reguły ONZ) praca nie może stanowić kary dyscyplinarnej. Ponadto w opinii pracowników KMP taka kara jest niedopuszczalna, gdyż może prowadzić w praktyce do pejoratywnego postrzegania przez wychowanka pracy, a w konsekwencji zniechęcić do poszukiwania w przyszłości zatrudnienia.

W kwestii kary w postaci przeniesienia do innego Ośrodka wyjaśnić należy, że przeniesienie w trybie wychowawczym, o którym jest mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz. U. z 2011 r, Nr. 296, poz. 1755), nie jest tym samym co przeniesienie w trybie dyscyplinarnym, przewidzianym w wizytowanym MOW. Nadto zgodnie z Zaleceniem 97 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi tego typu kara nie powinna być stosowana (dalej: Zalecenia Komitetu): *młodociani nie mogą być przenoszani w ramach środka dyscyplinarnego.*

7. Prawo do informacji

Prawa i obowiązki nieletnich zawarte są w Statucie Ośrodka oraz Regulaminie wychowanków w MOW. Krajowy Mechanizm Prewencji zwraca uwagę na konieczność poszerzenia katalogu praw wychowanków zawartych w Regulaminie o prawo do codziennych zajęć na świeżym powietrzu oraz prawo do wolności sumienia i wyznania. Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zaznaczają, iż w świetle Zalecenia 81 Komitetu Ministrów *wszyscy nieletni pozbawieni wolności powinni mieć możliwość regularnego ćwiczenia przez co najmniej dwie godziny dziennie, z czego godzinę na powietrzu, jeżeli pozwala na to pogoda*, natomiast Zalecenie 87.1 wskazuje, iż *wolność myśli, sumienia i wyznania młodocianych powinna być respektowana*. Na powyższe prawa nieletnich wskazują również przepisy krajowe – art. 53 ust. 6 Konstytucji RP i § 17 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej

z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. Nr 109, poz. 631). Wizytujący zalecają więc poszerzenie praw wymienionych w Regulaminie wychowanków o wskazane wyżej, które wymienione zostały w Statucie Ośrodka.

Do każdego wychowanka skierowanego do wizytowanego Ośrodka wysyłane jest imienne zaproszenie wraz z informacją o stronie internetowej MOW.

Zgodnie z *Procedurą przyjęcia nowej wychowanki do placówki*, po przybyciu nieletniego do MOW pedagog, psycholog oraz wychowawca grupy przeprowadza z nim rozmowę, podczas której zapoznaje wychowanka z jego prawami, obowiązkami, zasadami pobytu w MOW. Praktykę tę potwierdzili wychowankowie podczas rozmów indywidualnych. Wykazali się oni również wiedzą z zakresu swoich praw i obowiązków w placówce, co Mechanizm ocenia bardzo pozytywnie.

Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca ponadto zamieszczenie w ogólnodostępnym miejscu informacji z adresami instytucji, do których wychowanki mogą zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw, w tym do: Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, sędziów rodzinnych. Krajowy Mechanizm Prewencji uważa, że każdemu nieletniemu pozbawionemu wolności należy umożliwić stały dostęp do adresów instytucji, do których mogą się zwrócić w sytuacji, gdy ich prawa nie są przestrzegane. Adresy instytucji powinny znajdować się w ogólnodostępnym i widocznym dla nieletnich miejscu, tak by wgląd do nich nie był uzależniony od decyzji personelu lub innych czynników.

8. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

W Regulaminie wychowanków MOW wprowadzono nadmierne ograniczenie prawa nieletnich do kontaktów z rodziną. Pkt 19 Praw wychowanków uzależnia odwiedzin rodziców i opiekunów prawnych od zgody dyrektora. Przedstawiciele

Krajowego Mechanizmu Prewencji podkreślają, że prawo nieletnich do kontaktu z rodziną przysługuje im niezależnie od stopnia resocjalizacji i zachowania, i nie może być zależne od decyzji dyrektora. Nadto wątpliwości wizytujących wzbudza zapis pkt 11 rozdziału III Regulaminu zakazujący nieletnim kontaktowania się bez zezwolenia z osobami z Ośrodka oraz nagroda w formie zezwolenia na odwiedziny osób spokrewnionych lub opiekunów prawnych. Reprezentanci Mechanizmu podkreślają, iż takie ograniczenia nie znajdują potwierdzenia w obowiązujących przepisach prawa i są stosowane wbrew zapisom *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*. **Kontakty ze światem zewnętrznym stanowią prawo nieletnich, które można ograniczyć jedynie w przypadkach określonych w ustawie.**

Ponadto wskazać należy, że zapis art. 66 § 4 określając zasady kontaktów nieletniego posługuje się pojęciem *osób spoza zakładu*, nie wskazując na konieczność wykazania stopnia pokrewieństwa. Jedyne powody w zakresie ograniczania lub zakazania kontaktów nieletniego z osobami **spoza placówki**, określone w art. 66 § 4 upn, dotyczą wyłącznie przypadków, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego. W tym wypadku dyrektor placówki niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora.

Chłopcy mogą kontaktować się telefonicznie z rodzicami w każdy wtorek i piątek. Dodatkowo w weekendy mogą korzystać z prywatnych telefonów komórkowych. Nie ma wyznaczonych dni na odwiedziny – rodzice/opiekunowie prawni mogą odwiedzić ich w Ośrodku każdego dnia, po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym terminu.

9. Opieka medyczna

Placówka nie zatrudnia lekarza i pielęgniarki. Wychowankowie, w razie problemów zdrowotnych korzystają z opieki medycznej w lokalnej przychodni.

W sytuacjach nagłych do MOW wzywane jest pogotowie ratunkowe. Opieka specjalistyczna (stomatologiczna, psychiatryczna) organizowana jest w razie potrzeby.

Przy przyjęciu wychowankowie nie są poddawani badaniu lekarskiemu. W związku z tą sytuacją pracownicy przeprowadzają wywiad psychofizyczny. Wizytujący pozytywnie oceniają przyjętą przez Ośrodek praktykę, jednakże zwracają uwagę, iż wstępne badanie lekarskie jest konieczne celem oceny stanu zdrowia i ewentualnego wykrycia jakichkolwiek schorzeń. Wydane na podstawie takiego badania zaświadczenie o stanie zdrowia powinno następnie być dołączane do akt osobowych nieletniej. Sytuacja ta dotyczy również badania stomatologicznego. Wstępne, a następnie kontrolne badania pozwoliłyby na wczesne leczenie, a tym samym nie dochodziłoby do głębokiej próchnicy, a czasami konieczności ekstrakcji.

Na potrzebę zapewnienia wychowankom badań profilaktycznych wskazują m.in. Zalecenie 71 Komitetu: *Młodociani powinni otrzymywać profilaktyczną opiekę medyczną i edukację w zakresie zdrowia* oraz Zalecenie 75.: *Opieka zdrowotna w instytucjach dla nieletnich nie powinna ograniczać się do leczenia chorych pacjentów, ale powinna być rozszerzona na medycynę społeczną i profilaktykę oraz nadzorowanie żywienia.*

Istotną rolę badań profilaktycznych i edukacji zdrowotnej w placówkach dla nieletnich podkreśla także Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w Dziewiątym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/Inf (99) 12]: *Rola służby zdrowia w każdym miejscu pozbawienia wolności nie powinna ograniczać się do leczenia pacjentów z dolegliwościami; powinna natomiast obejmować także zadania związane z medycyną społeczną i profilaktyką. W związku z tym Komitet pragnie podkreślić dwa aspekty o szczególnym znaczeniu dla nieletnich pozbawionych wolności, mianowicie kwestię odżywiania oraz zapewnienie edukacji zdrowotnej (par.41).*

W związku z brakiem lekarza i pielęgniarki, wskazane byłoby zdaniem pracowników KMP, założenie zeszytu zleceń lekarskich, do którego lekarz, niezależnie od swojej dokumentacji, wpisywałby zlecone leczenie. Przyjęcie takiego rozwiązania ułatwiłoby pracę wychowawcom.

W związku z tym, iż wychowankowie Ośrodka są w okresie dojrzewania, burzy hormonalnej, zainteresowania płcią przeciwną, zdaniem wizytujących, korzystnym byłoby zorganizowania choć jednorazowego spotkania z seksuologiem.

10. Oddziaływania wychowawcze

Dla przebywających w MOW chłopców, poza zajęciami szkolnymi, organizowane są zajęcia wychowawczo-opiekuńcze, kulturalno-oświatowe i sportowo-rekreacyjne. Do dyspozycji nieletnich oddano: siłownię, salę gimnastyczną, boisko, kort tenisowy. Chłopców organizowane są liczne wycieczki (do lasu, nad Kaczy Staw, w góry, basen, rajdy), zajęcia plastyczno – techniczne oraz gry i zabawy.

Jak wynika z wypowiedzi dyrektora Ośrodka, wychowankowie mają możliwość wyboru zajęć dodatkowych, poprzez uczestnictwo w kołach zainteresowań.

Analiza dzienników wychowawczych wykazała, że w grupach wychowawczych organizowane są zajęcia tematyczne, konkursy przedmiotowe. Uroczystości obchodzone są święta narodowe oraz te związane z działalnością Ośrodka.

Analiza dokumentacji wykazała ponadto, że w placówce organizowane są również regularne spotkania społeczności, w trakcie których omawiane są m.in. sprawy wychowawcze. Uroczystości obchodzone są urodziny nieletnich.

Dla każdego nieletniego opracowuje się indywidualny program edukacyjno – wychowawczy, zawierający informacje o stopniu i ocenie realizacji zamierzonych celów.

Wszyscy nieletni mają możliwość kontaktu z psychologiem i pedagogiem. Oprócz spotkań indywidualnych oraz rozmów adaptacyjnych, organizują oni spotkania terapeutyczne (terapia zaburzeń zachowania).

11. Prawo do edukacji

Wychowankowie MOW obowiązek szkolny realizują w działającej przy Ośrodku Szkole Podstawowej Specjalnej oraz w Gimnazjum Specjalnym z klasami przysposabiającymi do zawodu stolarza.

W placówce wyodrębniono sale lekcyjne oraz pracownię komputerową. Wychowankowie mogą korzystać z biblioteki, wyposażonej nie tylko w lektury szkolne, lecz również dostosowane do wieku nieletnich powieści.

W dniu wizytacji, w związku z trwającymi wakacjami, nie były prowadzone zajęcia szkolne.

12. Prawo do praktyk religijnych

W rozmowach wychowankowie wskazywali, że ich prawa do praktyk religijnych są respektowane. W Ośrodku nie jest także stosowany przymus udziału w nabożeństwach.

13. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

1. wymontowanie kraty i zamontowanie drzwi w izbie chorych;
2. zaprzestanie stosowania kar pozaregulaminowych oraz stygmatyzujących;
3. zaprzestanie przeprowadzania kontroli osobistej nieletnich przez pracowników MOW;
4. zaprzestanie przeprowadzania testów na obecność narkotyków i alkoholu w organizmie chłopców przez pracowników MOW;
5. ujednoczenie katalogu kar;
6. usunięcie z katalogu kar umieszczonego w Regulaminie kary w postaci pracy oraz przeniesienia do innego Ośrodka,
7. wyeliminowanie zapisów dotyczących odwiedzin wychowanków, w zakresie ich uzależnienia od zgody dyrektora, przyznawania w formie nagrody oraz ograniczenia do rodziców i opiekunów prawnych, zgodnie z pkt 8 Raportu;
8. objęcie wychowanków wstępnym badaniem lekarskim oraz opieką profilaktyczną;

9. poszerzenia katalogu praw wychowanków wymienionych w Regulaminie o zajęcia organizowane na świeżym powietrzu w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie oraz o prawo do wolności sumienia i wyznania;
10. przeorganizowanie zasady funkcjonowania grupy adaptacyjnej, zgodnie pkt. 5 Raportu, w tym dokonanie wskazanych zmian w Regulaminie grupy;
11. wymianę lub naprawę tapczanów w sypialniach;
12. stworzenie procedury stosowania środków przymusu bezpośredniego;
13. założenie zeszytu zleceń lekarskich;
14. zorganizowanie szkolenia dla personelu z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym oraz radzenia sobie ze stresem, agresją etc.;
15. zorganizowanie chłopcom pogadanki/spotkania z seksuologiem;
16. wprowadzenie udogodnień dla osób z niepełnosprawnością;
17. zamieszczenie w ogólnodostępnym miejscu informacji z adresami instytucji, do których wychowanki mogą zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw.